УДК 615.851.6:159.942-053.2-056.26

Сулейкіна Наталія Станіславівна
магістрантка кафедри психології
Широкова Анна Валентинівна
асистентка кафедри психології
ПВНЗ «Київський медичний університет»
м. Київ

ВПЛИВ МУЗИКОТЕРАПІЇ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У сучасному суспільстві зростає потреба у створенні інклюзивного середовища для дітей з особливими освітніми потребами (ООП), що забезпечує не лише їхнє право на освіту, а й сприяє розвитку емоційно-поведінкової стабільності. В умовах сьогодення спостерігається зростаюча кількість дітей, які мають особливі освітні потреби.

Одним з інноваційних методів, який сприяє стабілізації психоемоційного стану та розвитку особистості є музикотерапія [4]. Однак у науковій літературі досі існує недостатня кількість досліджень, які висвітлюють вплив музикотерапії на емоційно-поведінкові реакції у дітей з особливими освітніми потребами.

Пошук інноваційних методів, здатних позитивно впливати на психоемоційний стан та особистісний розвиток дітей з ООП набуває особливої ваги.

Проте, незважаючи на наявність окремих досліджень у цій галузі, у науковій літературі досі існує недостатня кількість комплексних робіт, які б всебічно висвітлювали вплив музикотерапії на емоційно-поведінкові реакції у дітей з ООП з різними нозологіями. В умовах впровадження інклюзивної освіти в Україні, що передбачає включення таких дітей у звичайний навчальний процес, зростає потреба у розробці та науковому обґрунтуванні ефективних методів підтримки та корекції їхнього психоемоційного стану. Саме тому дослідження потенціалу музикотерапії в контексті роботи з дітьми з ООП є актуальним та своєчасним.

Використання музики як терапевтичного засобу аналізується в роботах багатьох дослідників. Так, у працях В. Шевякової [4] підкреслюється здатність музики впливати на емоційний стан, стимулювати когнітивні процеси та активізувати внутрішні ресурси дитини. А. Гельбах [1] розглядає музикотерапію як ефективний інструмент для зниження тривожності та агресивних проявів у дітей з різними порушеннями розвитку. Р. Призванська [3] акцентує увагу на позитивному впливі музикотерапії на психосоматичні процеси та адаптивну поведінку дітей з ООП.

Незважаючи на наявність досліджень, які підтверджують позитивний вплив музикотерапії на окремі аспекти психоемоційного стану дітей з ООП, у науковій літературі все ще спостерігається недостатня кількість комплексних досліджень, що системно вивчали б вплив музикотерапії на широкий спектр емоційно-поведінкових реакцій у дітей з ООП з різними нозологіями в умовах інклюзивного навчання.

В Україні впроваджена інклюзивна освіта, яка передбачає включення дітей з особливими освітніми потребами у звичайний навчальний процес за загальною програмою, створення інклюзивних класів. Діти з ООП часто стикаються з труднощами в адаптації до середовища, емоційному вираженні та встановленні соціальних контактів [2, с. 15]. Тому надзвичайно важливою є впровадження ефективних методів підтримки та корекції таких станів. Використання музики як терапевтичного засобу базується на її здатності впливати на емоційний стан, стимулювати

когнітивну діяльність, стабілізувати внутрішні ресурси дитини. Емпіричні дослідження доводять, що музикотерапія має позитивний вплив на психоемоційні та психосоматичні процеси у дітей з ООП, оскільки сприяє зниженню рівня тривожності, адаптивності поведінки, зменшує агресивні прояви.

Музикотерапія, як підхід, характеризується відсутністю єдиного визначення. Вона розглядається як метод, що сприяє не лише лікувально-профілактичним цілям, але й підтримує емоційну стійкість, знижує психічну напругу. Важливим аспектом нашого дослідження стало вивчення ролі музикотерапії у формуванні адаптивних процесів. Здатність ефективно справлятися зі стресовими ситуаціями та емоційними викликами є критично важливою для соціальної адаптації та загального розвитку дітей з ООП.

У своїх роботах дослідники пропонують три основні форми музикотерапії:

– рецептивну (або пасивну): прослуховування музичних творів відповідно до психофізичного стану дитини:

– інтегративну: поєднання музики з іншими видами мистецької діяльності, наприклад, музикомалювання, елементи інсценізації, довільні рухи під музику та ін.;

– активну: спів, вокальні вправи, гра на музичних або шумових інструментах, створення ритмічних композицій.

Варто зазначити, що тривалий вплив музикотерапії дозволяє досягати стійких позитивних результатів у роботі з емоційними та поведінковими реакціями. Це особливо важливо для дітей з ООП, які часто мають труднощі у вираженні емоцій, підвищену тривожність чи розлади настрою.

Водночас існують певні складнощі, пов’язані з проведенням досліджень у цій сфері. Серед основних викликів можна виокремити різноманіття форм і ступенів порушень у дітей, що вимагає індивідуалізації програм музикотерапії. Крім того, складнощі виникають у стандартизації методів, визначенні ефективності втручання та адаптації зарубіжного досвіду до вітчизняних умов.

У сучасних умовах використання музикотерапії для підтримки дітей з особливими освітніми потребами є не лише актуальним, а й вкрай необхідним інструментом. Як зазначає А. Гельбак [1], в Україні досі немає системи підготовки кваліфікованих спеціалістів у цій сфері, що ускладнює її

інтеграцію в освітню та реабілітаційну практику. Водночас самостійні ініціативи педагогів, психологів і музикантів демонструють високу ефективність методу. Це вказує на потенціал музикотерапії для зниження тривожності, розвитку адаптивних і соціальних навичок у дітей з ООП, а також необхідність офіційної підтримки та стандартизації цієї діяльності на державному рівні.

За результатами здійсненого теоретичного аналізу наукових джерел виявлено, що музикотерапія є ефективним засобом корекційно-розвивального впливу, який сприяє покращенню психоемоційного стану дітей з особливими освітніми потребами. Її застосування дає змогу активізувати внутрішні ресурси дитини, сприяє розвитку саморегуляції емоційно-поведінкових реакцій, зниженню тривожності, зменшенню агресивних проявів і формуванню адаптивних стратегій у соціальній взаємодії. Це актуалізує необхідність подальших досліджень та впровадження музикотерапевтичних технологій в умовах інклюзивної освіти.

Список використаних джерел

1. Гельбак А. М. *Музикотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник.* Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2019. 56 с.
2. *Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі : навчально-методичний посібник* / Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардай, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.
3. Призванська Р. А. Психологічні засади музикотерапевтичної роботи з дітьми із розладами аутистичного спектра : дис. … канд. псих. наук : 19.00.08. Київ, 2021. 235 с.
4. Шевякова В. О. *Використання музикотерапії у роботі з дітьми з особливими потребами: методики та ефективність.* Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр». 2023. URL: https://vpysarivka.irc.org.ua/news/10-49-00-25-01-2023.